

Apstiprināts: 2007. gada Martā
Latvijas Šķirnes dzīvnieku Audzētāju valdes
priekšsēdētājs N.Ļisovenko

Grozījumi 01.08.2009
Par Valsts ciltsgrāmatas kārtošanu

CILTSDARBA PROGRAMMA GOVKOPĪBĀ

2007. GADAM UN TUVĀKAJAI PERSPEKTĪVAI LĪDZ 2012. GADAM

Saturs

Ievads

1. Ciltsdarba programmas struktūra:
 - 1.1 Govju populācijas apjoms
 - 1.2 Ciltsdarba metodes
 - 1.3 Ciltsdarba mērķi
 - 1.4 Ciltsdarba uzdevumi:

- 1.4.1 izslaukuma palielināšana
- 1.4.2 olbaltuma saturs palielināšana
- 1.4.3 eksterjera uzlabošana
- 1.4.4 veselības izturības palielināšana
- 1.5 ciltsdarbā izmantojamās šķirnes:
 - 1.5.1 Latvijas brūnā
 - 1.5.2 Holšteinas melnraibā
 - 1.5.3 Dānijas un Vācijas sarkanā
 - 1.5.4 Zviedrijas sarkanraibā
- 1.6 iepriekšējās selekcijas programmas rezultāti uz 2005. gadu
- 1.7 ciltsdarbā uzdevumu sasniegšanas nosacījumi un govju ciltsvērtības pilnveidošana
 - 2. Šķirņu ģenētiskā materiāla izmantošana
 - 3. Ganāmpulku un šķirņu izkopšana
 - 4. Bullu māšu un tēvu izvēle
 - 5. Paaudžu maiņas intervāla samazināšana
 - 6. Vaislas bullu sertificēšanas kārtība
 - 7. Ciltsdarba organizācija:
 - 7.1 Dzīvnieku audzēšanas saimniecības
 - 7.2 Ciltsdarba organizāciju galvenie uzdevumi
 - 7.3 Dzīvnieku ciltsvērtības noteikšana
 - 7.4 Vaislas jaunbullu plānota iegūšana, novērtēšana un izmantošana
 - 7.5 Dzīvnieku izcelšanās apstiprināšana, pielietojot imunoģenētisko testu
 - 7.6 Valsts ciltsgrāmatas kārtošana
 - 7.7 Precizējums par ražības prasībām govju uzņemšanai VCG

Ciltsdarba programma sagatavota saskaņā ar spēkā esošiem normatīvajiem dokumentiem. Programmu izstrādāja Latvijas šķirnes dzīvnieku audzēšanas savienības ciltsdarba speciālists Māris Līdaks.

Ievads

Piena ražošana Latvijā ir viena no lielākajām un galvenajām lopkopības nozarēm, kura pēdējo simt gadu laikā sevi ir apliecinājusi kā nozari, kas ir stabila savā attīstībā un virzībā uz augstāku mērķu sasniegšanu, tas ir, izslaukuma palielināšanu un dzīvnieku ciltsvērtības uzlabošanu, tuvinot Eiropas valstīs audzēto dzīvnieku ciltsvērtības līmenim.

Uzlabojoties govju audzēšanai un ēdināšanai gadu no gada ir izdevies iegūt arvien vairāk augstproduktīvu govju, kuru ražība pārsniedz 9000 kg piena laktācijā. Šādus rādītājus nodrošina arī ģenētiskais potenciāls, kas ir sasniegts, selekcijā veicot mērķtiecīgu darbu dzīvnieku atlasē, novērtēšanā un visvērtīgākā vaislas materiāla plašā izmantošanā.

Neskatoties uz iegūtajiem atsevišķiem augstākiem rādītājiem, tomēr lielākā govju populācijas daļa nav sasniegusi pašreizējā laika perioda prasībām atbilstošu līmeni, tas ir, vismaz vidēji ap 7000 kg piena no govju gadā. Tieši tāpēc ir nepieciešams noteikt mērķus un uzdevumus un konkrētus pasākumus dzīvnieku produktivitātes palielināšanai un ciltsvērtības uzlabošanai, nodrošinot paredzēto rezultātu sasniegšanu.

Viens no galvenajiem ietekmes faktoriem piena lopkopības attīstībā ir ekonomiskie nosacījumi, tas ir, tirgus piena produktu pieprasījums, kas ir cieši saistīts ar piena iepirkuma cenām, no kurām lielā mērā ir atkarīga piena lopkopības attīstība nākotnē. Nākamais nozīmīgais faktors ir pareiza un intensīva jaunlopu

audzēšana un kvalitatīvas lopbarības sagatavošana, kas nodrošinātu augstu rādītāju sasniegšanu. Šie ir pasākumi, kas risināmi gan plašākā mērogā, gan katrā saimniecībā atsevišķi. Taču šajā programmā galvenais ir noteikt dzīvnieku selekcijas mērķus, uzdevumus un iespējas turpmākai piena lopkopības attīstībai.

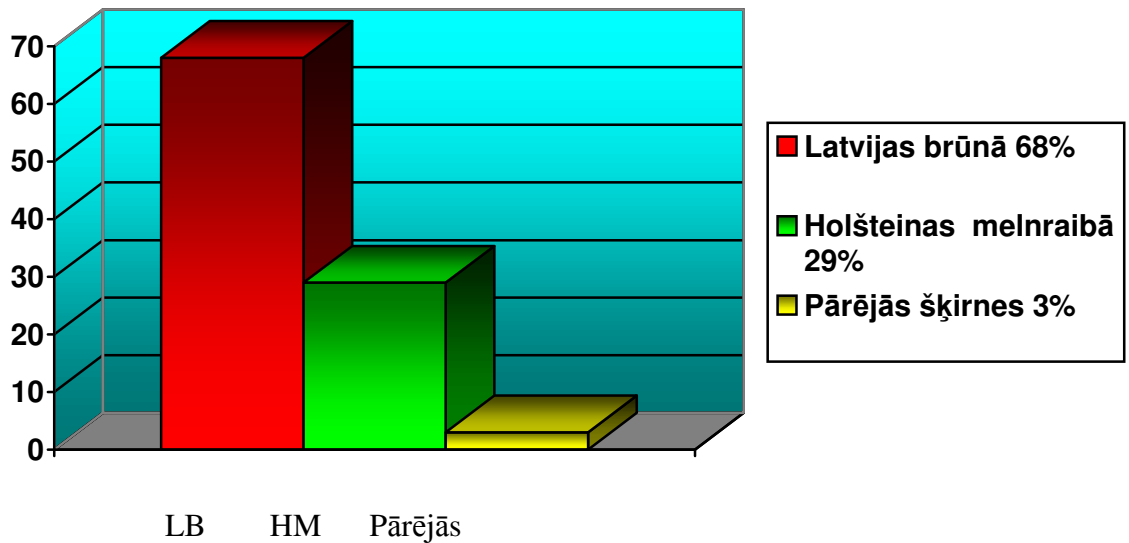
Šī programma attiecas uz Sarkanās un Melnraibās šķirnes grupas govju ganāmpulkiem, kuros tiek veikts pārraudzības darbs.

1. Ciltsdarba programmas struktūra

1.1. Govju populācijas apjoms

Pašlaik pēc “Pārraudzības gada rezultātiem 2006” kopējais govju skaits ir ap 205 tūkst., no tiem ap 112 tūkst. atrodas pārraudzībā. Piena ražošanai galvenokārt tiek izmantotas divas, pēc dzīvnieku skaita lielākās šķirnes, tās ir Latvijas brūnās un Holšteinas melnraibās šķirnes govīs. Pavisam neliels ir citu šķirņu govju skaits- no Dānijas sarkanās, Vācijas sarkanās (Angleras), Švices un Zviedrijas sarkanraibās šķirnes.

Šķirņu sadalījums pēc govju skaita (%)

Savstarpējā šķirņu struktūrā pēdējos gados notiek zināmas izmaiņas. Vērojama tendence palielināties Holšteinas melnraibās šķirnes govju skaitam un nedaudz samazināties Latvijas brūnās šķirnes govju skaitam. Turpinoties šim procesam, nākotnē paredzama šo divu šķirņu īpatsvara izlīdzināšanās pēc skaita.

1.2. Ciltsdarba metodes

Dzīvnieku produktīvo īpašību izkopšanā, pielieto šādu selekcijas metodes:

- dzīvnieku pavairošana notiek vienas šķirnes ietvaros,
- mērķtiecīgi izmantojot citas radnieciskas šķirnes,
- "pielejot asinis" no citām šķirnēm, kuras pieder vienai šķirņu grupai;

1.3. Ciltsdarba mērķi

Neskatoties uz to, ka Latvijā govju populācija sastāv no dažādām piena govju šķirnēm, visām šķirnēm ir vienoti selekcijas mērķi:

1.3.1. efektīvi novērtēt un atlasīt labākos dzīvniekus produktīvo īpašību uzlabošanai, vienlaicīgi nodrošinot intensīvu paaudzju maiņu ganāmpulkos; jaunās paaudzēs dzīvnieku skaita palielināšanos veic ar labāko un pēdējā gada laikā piedāvāto vaislas materiāla intensīvu izmantošanu;

1.3.2. sasniegt svarīgāko pazīmju stabilu iedzimstamības pārmantojamību no vienas paaudzes uz nākamo; tas nozīmē, ka katra nākamā paaudze nodrošina nozīmīgāko īpašību (produktivitāte, eksterjers u.c.) uzlabošanu.

1.4. Ciltsdarba uzdevumi

Neliels selekcionējamo pazīmju skaits nodrošina straujāku rezultātu sasniegšanu īsākā laika periodā, tāpēc ir svarīgi izvēlēties vissvarīgākās un ekonomiski nozīmīgās pazīmes.

Govju ciltsvērtības uzlabošanai ir noteikti šādi galvenie uzdevumi:

1.4.1. **izslaukuma palielināšana** –izveidot tādu ģenētisko potenciālu, lai tuvākajā laika periodā sasniegtu šādus vidējos rādītājus:

1.tabula

Vidējais izslaukums (kg) no govs laktācijā

Izslaukums kg	Laika periods		
	2005.g	2010.g	2012.g
Sarkanās šķirnes	4897*	5350	5500
Hošteinas šķirne	5692*	6100	6300
Vidēji no govs kg	5084*	5450	5630

* (LDC “Pārraudzības gada rezultāti 2005”)

1.4.2 **Olbaltuma satura palielināšana** - otrs ekonomiski nozīmīgs faktors, kura pamatuzdevums ir saglabāt esošo (vidēji 3,32 %) olbaltuma saturu pienā. Palielinoties izslaukumam, vairumā gadījumu olbaltuma saturs pienā samazinās. Turpmākais uzdevums ir palielināt olbaltuma daudzumu (kg), izslaucot vairāk piena un tai pašā laikā vismaz saglabājot vai palielinot esošo olbaltuma saturu.

Vidējais olbaltuma daudzums (kg) pienā

Olbaltuma daudzums kg	Laika periods		
	2005.g.	2010.g.	2012.g.
Vidēji	168	179	186
Ģenētiskais potenciāls (vidēji)	184	207	225

1.4.3. **eksterjera uzlabošana** –selekcijas uzdevums, kas līdzvērtīgs produktivitātes paaugstināšanai. Katrai no eksterjera pazīmēm ir sava un noteikta ietekme uz govs mūža ilgumu vai izslauktā piena daudzumu. Uzlabotu rezultātu sasniegšana īsākā laika periodā notiek tad, ja izvēlās vienlaicīgi ne vairāk par četrām pazīmēm.

Svarīgākās uzlabojamās pazīmes ir:

- tesmeņa pieslēgums - nosaka tesmeņa formas veidošanos tā priekšējā daļā; labi veidota tesmeņa forma nodrošina labu un atbilstošu piemērotību slaukšanas procesam, nodrošina pareizu tesmeņa kopējo attīstību;
- tesmeņa priekšdaļa - raksturo tesmeņa priekšējās daļas attīstību, kas ietekmē piena veidojošo šūnu apjomu tesmenī un līdz ar to ietekmē piena ražošanas spējas;
- aizmugurējais augstums –nosaka tesmeņa attīstību tā aizmugurējā daļā; nozīmīgs rādītājs tesmeņa kopējās formas attīstībā;

- krustu augstums - raksturo govus ķermeņa attīstību, kas ir svarīgs rādītājs, lai pareizi izvēlētos pirmās apsēklošanas laiku, kontrolētu govus attīstību, pirmo reizi atnesoties un nākamajās laktācijās;

1.4.4 **veselības izturības palielināšana** – noteicošais faktors govus mūža ilgumam un kvalitatīvas produkcijas iegūšanai; turpmāk viens no galvenajiem rādītājiem veselības raksturošanai ir somatisko šūnu daudzums pienā, jo tas ietekmē kvalitāti un ir ekonomiski nozīmīgs.

1.5 Ciltsdarbā izmantojamās šķirnes

1.5.1. Latvijas brūnās šķirnes govīm raksturīga ar vidēja produktivitāti (4886 kg piena laktācijā) un salīdzinoši augstu olbaltuma saturu pienā 3,36 %, tauku saturs 4,46%. Jaunās paaudzes govus atbilst piena ražošanas tipam pēc auguma un attīstības. Jāturpina palielināt produktivitāti un uzlabot kopējo tesmeņa formu. Latvijas brūnās šķirnes govus ir vidēja auguma, to dzīvmasa vidēji ir no 500 kg līdz 550 kg. Apmatojuma krāsa pamatā ir brūna. Turpmāk pieļaujams arī neliels baltas krāsas piejaukums, pamatā saglabājot brūnu apmatojumu;

1.5.2. Holšteinas melnraibās šķirnes govus sasniedz lielāku izslaukumu (vidēji 5692 kg piena laktācijā). Šīs šķirnes govju pienā mazāks olbaltuma saturs (vidēji 3,23%) un tauku saturs (vidēji 4,26%). Ķermeņa uzbūve ir labi attīstīta un atbilstoša lielu izslaukumu sasniegšanai. Eksterjera galvenais trūkums ir nepietiekama kāju un nagu izturība, kuras dēļ notiek ievērojama govju izbrāķēšana. Dzīvmasa vidēji ir no 580 kg līdz 650 kg. Turpmāk jāstrādā, lai sasniegtu lielāku produktivitāti, saglabātu esošo olbaltuma saturu pienā un uzlabotu eksterjeru;

1.5.3. Dānijas un Vācijas sarkanās šķirnes govus ir savstarpēji līdzīgas kā pēc ķermeņa attīstības, tā pēc ģenētiskā potenciāla piena ražošanā. Tikai Vācijas sarkanās šķirnes govus nodrošina vislielāko olbaltuma saturu (vidēji 3,38%) un tauku saturu (vidēji 4,72%). Dānijas sarkanās šķirnes govīm raksturīga spēcīga kaulu uzbūve un labāka tesmeņa forma. Turpmāk šīs šķirnes izmantojamas Latvijas brūnās šķirnes govju ciltsvērtības uzlabošanai;

1.5.4. Zviedrijas sarkanraibās šķirnes govus ir sasniegušas vislielāko izslaukumu sarkano šķirņu grupā, vidēji 5677kg piena laktācijā ar vidējo olbaltuma saturu 3,33% un tauku saturu 4,27%. Govīm raksturīgs vidējs augums (dzīvmasa 550 kg) un tās atbilst piena ražošanas tipam. Šīs šķirnes ģenētiskais potenciāls izmantojams Latvijas brūnās šķirnes govju izslaukuma palielināšanai un tesmeņa formas uzlabošanai. Šīs šķirnes govju turpmākās audzēšanas un izkopšanas pamatā būs tīršķirnes vaislas materiāla izmantošana.

1.6. Iepriekšējās ciltsdarba programmas rezultāti uz 2005. gadu

	Paredzēts sasniegt	Sasniegts	+/-
Sarkanās šķirnes			
Izslaukums kg	4800	4897	+97
Tauku saturs %	4,30	4,45	+0,15
Olbaltuma saturs %	3,30	3,35	+0,05
Krustu augstums cm	133	136	+3
Melnraibā šķirne			
Izslaukums kg	5500	5692	+192
Tauku saturs %	4,17	4,26	+0,09
Olbaltuma saturs %	3,19	3,23	+0,04
Krustu augstums cm	135	141	+6

No 3.tabulas informācijas var secināt, ka iepriekšējā selekcijas programmā paredzētie rādītāji ir sasniegti.

Izmantotais vaislas materiāls ir nodrošinājis galveno selekcijas uzdevumu sasniegšanu. Turpmākajā laika periodā jāturpina izkopt un uzlabot iepriekš minētos rezultātus.

1.7. Ciltsdarba uzdevumu sasniegšanas nosacījumi un govju ciltsvērtības pilnveidošana

Ciltsvērtības uzlabošana dzīvnieku selekcijā vienmēr ir nepārtraukts process, lai sasniegtu noteiktos mērķus un uzdevumus, gala rezultātā iegūstot zināmu progresu nākamajās paaudzēs.

1.7.1. Asinības noteikšana

Asinība ir rādītājs, kas norāda, cik procentu dažādu šķirņu asiņu ir katram dzīvniekam.

Šī rādītāja noteikšana nepieciešama, lai izveidotu saderīgus dzīvnieku pārojumus labāku rezultātu sasniegšanai, noskaidrotu krustojuma dzīvniekus un to dzīvniekus kam ir nezināma izcelšanās, kas nav iekļaujami vaislas buļļu ciltsvērtības aprēķināšanā.

1.7.2. Produktivitātes un eksterjera uzlabošana

Produktivitātes palielināšana

Pašreizējā laika periodā izslaukuma straujāka palielināšanās notiek uz barības kvalitātes uzlabošanās un izēdinātā daudzuma rēķina.

Izslauktā piena daudzumu nosaka arī ģenētiskais potenciāls, kuram vienmēr jābūt lielākam par vidējo izslaukumu, lai, sakārtojot atbilstošu dzīvnieku ēdināšanu un audzēšanu, sasniegtu produktivitātes pieaugumu. Ģenētiskā potenciāla palielināšanai jānotiek, pamatojoties uz ciltsvērtību, kuru nākošā paaudze iegūst no saviem vecākiem. Izslaukuma palielināšanai un ganāmpulka atjaunošanai jāizvēlas tādas teles, kuru mātēm izslaukuma indekss (I) ir 95 vai lielāks. Par nākamo govju tēviem jāizvēlas jaunās paaudzes vaislas buļļi un buļļi, kas novērtēti kā izslaukuma uzlabotāji. Pirmieņu apsēklošanai jāizmanto pārbaudes buļļu sperma, pārējo govju apsēklošanai izlietojama 10-20 labāko buļļu sperma.

Olbaltuma saturu ietekmē barība un genotips. Augstražīgu dzīvnieku iegūšanai un stabila olbaltuma satura vai daudzuma (kg) pārmantojamībai no vienas paaudzes uz nākamo jānodrošina, izmantojot vecākus, kuriem olbaltuma daudzuma selekcijas indekss ir 95 un vairāk.

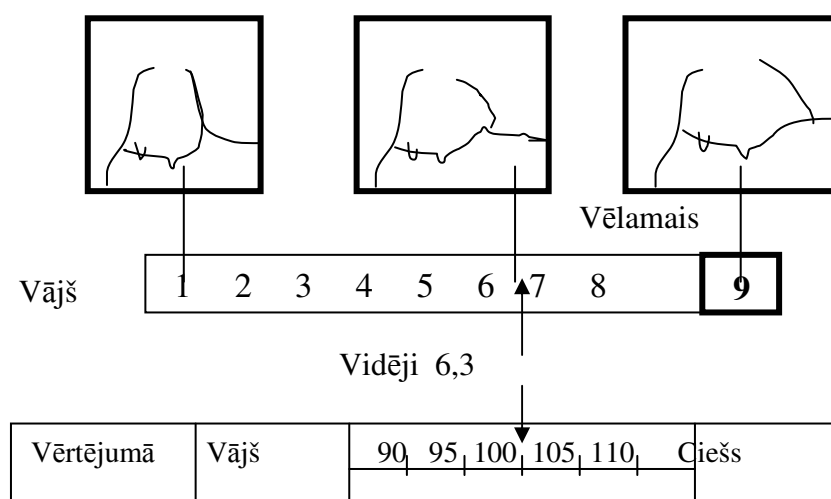
1.7.3. Eksterjera uzlabošana

Turpmākā govju eksterjera uzlabošanas pamatā ir selekcijas uzdevumos noteikto pazīmju pilnīgāka izkopšana. Eksterjera vērtēšanu veic pēc nolikuma „Piena šķirņu govju eksterjera vērtēšana”, 1.pielikums.

Tesmeņa pieslēgums

Tesmeņa pieslēguma vidējais vērtējums pašlaik ir 6,3 punkti (1.att.). Šī pazīme jāuzlabo, lai tās vērtējums nebūtu mazāks vidēji par 7,0 punktiem. Šāds rādītājs sasniedzams, veicot stingrāku dzīvnieku izlasi un izmantojot ģenētisko materiālu, kas nodrošina minētā rādītāja uzlabošanu.

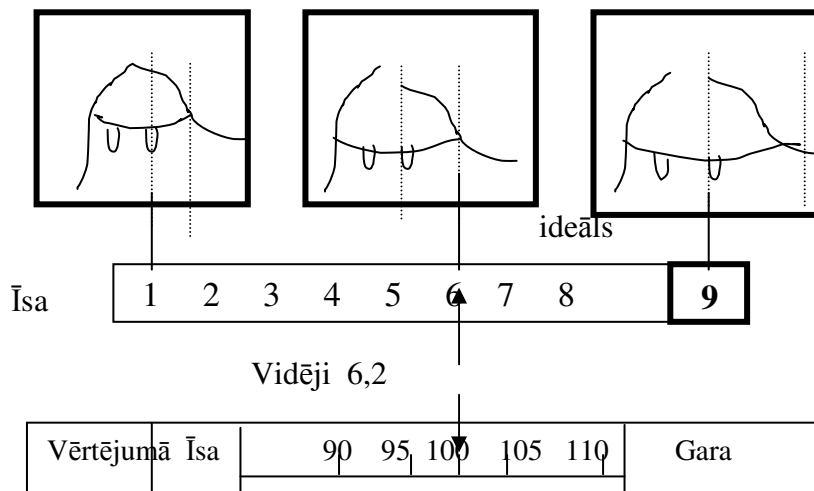
1.att.

Tesmeņa priekšējā daļa

Ievērojamam skaitam govju tesmeņa priekšdaļa ir nepietiekami attīstīta, jo ir pārāk īsa (2.att.). Tas nozīmē, ka par nākamo govju mātēm izvēlas govīs, kurām šī pazīme novērtēta ne zemāk par 7,0 punktiem, un par govju tēviem bulļus, kuri uzlabo šo pazīmi savām meitām.

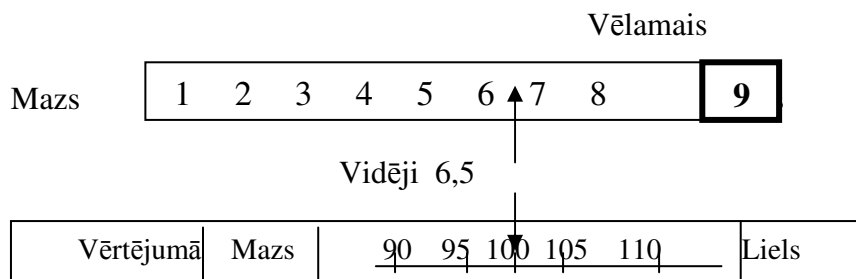
2.att.

Visaugstākais šīs pazīmes vērtējums ir 9 punkti.
Tesmeņa aizmugurējais augstums

Pašlaik tesmeņa aizmugurējā augstuma vidējais vērtējums ir 6,5 punkti (sk.3.att). Šis rādītājs ir jāuzlabo vismaz līdz vidējam vērtējumam 7,0 punktiem. Šāda rādītāja sasniegšanai jāizmanto līdzvērtīgs princips, kā iepriekš minētajām eksterjera uzlabojamām pazīmēm, tas ir, nākamās paaudzes veidošanai jāizvēlas tādi vecāki, kuriem šī pazīme nav novērtēta zemāk par populācijas vidējo rādītāju un saviem pēcnācējiem spēj nodrošināt uzlabojumu.

3. att.

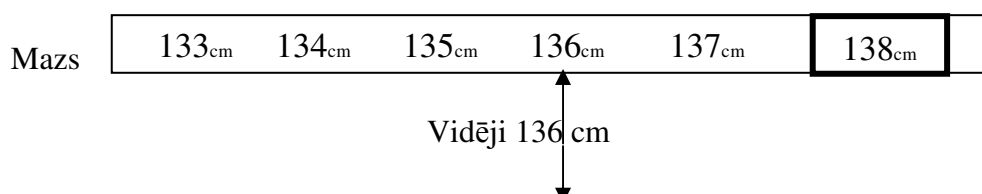

Lielāks rādītājs, nozīmē labāku tesmeņa attīstību. Visaugstākais šīs pazīmes vērtējums ir 9 punkti.

Krustu augstums

Krustu augstuma raksturošanai lieto mērinstrumentu - lidtina mēru. Krustu augstumu izsaka cm.

4.att.

Vērtējumā	Mazs	90	95	100	105	110	Liels
-----------	------	----	----	-----	-----	-----	-------

Iepriekšējā laika periodā šis rādītājs ir uzlabots visvairāk - vidēji no 131cm sasniegti 136cm. Nākamajā laika periodā jāturpina palielināt šos rādītājus:

Šķirņu grupa	Govju vecuma grupa	Krustu augstums (cm)	Dzīvmasa kg
Sarkanās	Pirmpienes	138	500 – 520
	Pieaugušās govīs	145	580 – 600
Holšteinasme Inraibā	Pirmpienes	144	550 – 580
	Pieaugušās govīs	150	680 – 700

Nākošais nozīmīgākais rādītājs govīs ķermeņa attīstībā ir tās dzīvmasa.

Atbilstošu dzīvmasu noteiktam vecumam sasniedz, nodrošinot atbilstošu dzīvnieku ēdināšanu un izaudzēšanu.

1.7.4. Veselības izturība

Veselību raksturojošs rādītājs ir izturība pret mastītiem, ko savukārt raksturo somatisko šūnu skaits pienā, ko uzskaita katrā pārraudzības kontrolē un aprēķina no 30. līdz 180. dienai pēc atnešanās.

2. Šķirņu ģenētiskā materiāla izmantošana:

Latvijā ir divas lielas piena šķirņu govju grupas: Sarkanās un Melnraibās, kas savstarpēji ir atšķirīgas. Katrai šķirņu grupai pieder tās govīs, kas ir radnieciskas pēc izcelšanās, līdzīgas pēc izskata un produktivitātes.

Sarkano šķirņu grupai pieder : Latvijas brūnā, Dānijas sarkanā, Vācijas sarkanā (Angleras), Zviedrijas sarkanraibā, Švices, Airšīras un Holšteinas sarkanraibā. Šajā šķirņu grupā jāizmanto tādi Holšteinfrižu sarkanraibās šķirnes pārstāvji, kuru vecāki vismaz divās paaudzēs ir tipiski šīs šķirnes pārstāvji (krāsa sarkanraiba).

Melnraibo šķirņu grupai (*4.tab.) pieder Holšteinas melnraibās un Holšteinas sarkanraibās šķirnes govīs. Šajā grupā pieļaujams izmantot tādas Holšteinas sarkanraibās šķirnes dzīvniekus, kuri cēlušies no Holšteinas melnraibās šķirnes vecākiem.

Holšteinas šķirņu govju produktivitātes uzlabošanai izmantot Latvijā visaugstāk novērtēto vaislas bulļu bioproduktu un no ārzemēm iepirkto.

Šāds šķirņu iedalījums ir nepieciešams, lai mērķtiecīgi strādājot selekcijas ceļā ātrāk varētu iegūt noteiktu pazīmju (izslaukuma, olbaltuma saturs, eksterjera u.c.) uzlabošanu.

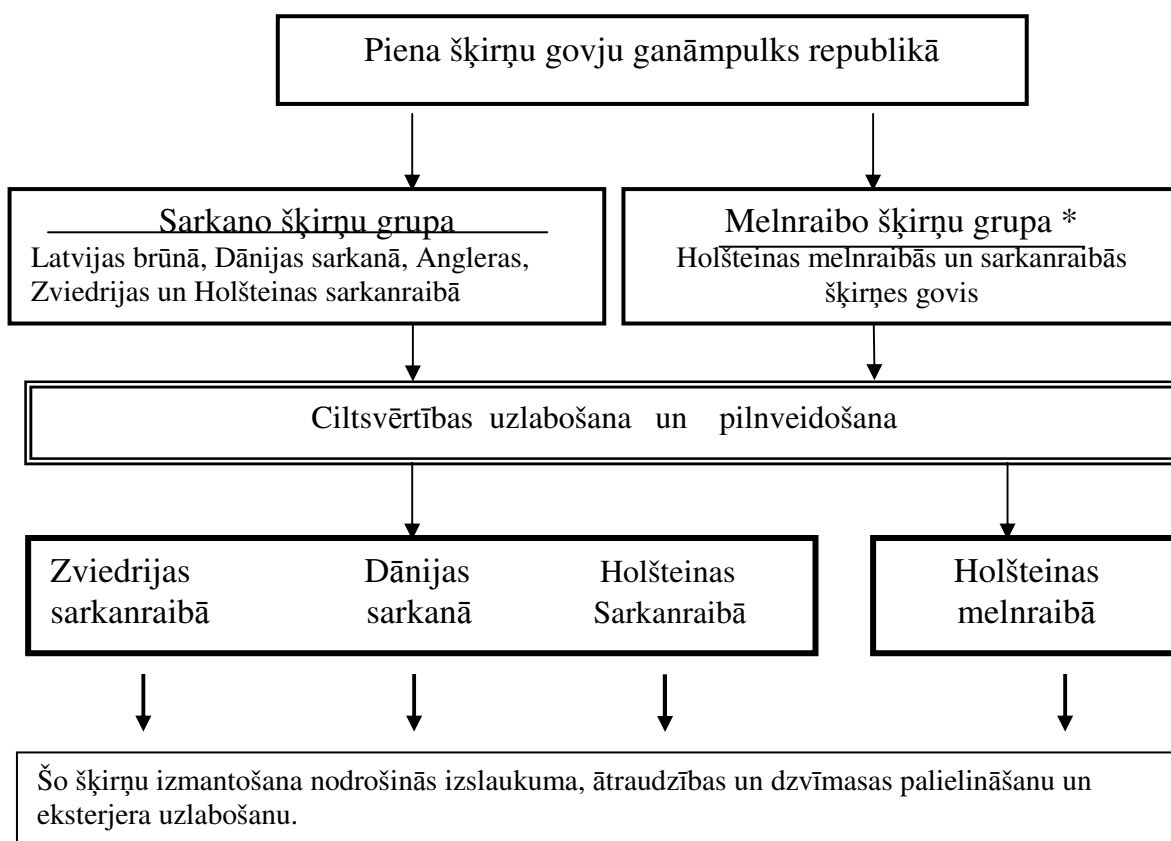
Latvijas brūnā šķirnes govju populācija ir atvērta, tas nozīmē, ka labāku rezultātu sasniegšanai tiks izmantotas sarkano šķirņu grupas citas saderīgas šķirnes. Latvijas brūnās šķirnes govju produktivitātes paaugstināšanai ir paredzēts izmantot šādas šķirnes :

- 2.1. radnieciskās - Dānijas sarkano ar Švices, Holšteinfrižu sarkanraibās šķirnes asiņu piejaukumu un Angleras(Vācijas sarkano) šķirni ar sarkanraibo šķirņu asiņu piejaukumu;
- 2.2 neradnieciskās - tīršķirnes Zviedrijas un Holšteinas sarkanraibo, Švices, Airšīras un Norvēģijas šķirni,

Latvijas brūnās šķirnes nosaukums tīršķirnē saglabāsies, izmantojot radnieciskās šķirnes un vienreiz “pielejot asinis” no neradnieciskām šķirnēm, kuras pieder sarkano šķirņu grupai.

4.tabula

Piena šķirņu govju ciltsvērtības uzlabošana

Pielietojot minēto selekcijas shēmu, tiks izveidots ģenētiskais potenciāls, kas nodrošinās iespēju valstī iegūt vidējo izslaukumu no govīm ap 5600 kg piena laktācijā turpmākajos piecos gados.

3. Ganāmpulku un šķirņu izkopšana

3.1. Augstvērtīgs ganāmpulks ir tāds, kurš veidots šķirņu grupu ietvaros tikai no dažu - viens līdz trīs vislabāko - vaislas bulļu pēcnācējiem ar augstu ciltsvērtību, tā nodrošinot lielāka izslaukuma iegūšanas iespējas, labi veidotu eksterjeru un stipras labāko īpašību iedzemdēšanas spējas.

Ganāmpulki, kuros atrodas dzīvnieki ar vislielāko ciltsvērtību, ir nepieciešami šādu selekcijas vajadzību nodrošināšanai:

- augstākas produktivitātes iegūšanai,
- laba eksterjera veidošanai,
- vaislas bulļu māšu iegūšanai,
- vaislas bulļu iegūšanai un pārbaudei, tās ticamu rezultātu nodrošināšanai,
- augstvērtīga vaislas materiāla iegūšanai, kas noteiks ietekmi uz šķirnes veidošanos un attīstību.

Ganāmpulks no ganāmpulka var atšķirties ar dzīvniekiem no dažādām šķirnēm, vienlaicīgi saglabājot vienveidīgu dzīvnieku tipu šķirnes ietvaros.

Vienā ganāmpulkā:

- 1) vēlami dzīvnieki;
 - ne vairāk kā no divām dažādām šķirnēm,
 - ar asinību, kurā sastopamas vienai grupai piederošas šķirnes,
- 2) var notikt:
 - dzīvnieku savstarpēja krustošana vienas šķirņu grupas ietvaros ,
 - Sarkano un Melnraibo šķirņu grupai piederošu dzīvnieku atsevišķa pavairošana.

3.2 Izkopta šķirne vai tās grupa ir tāda, kuras dzīvnieku lielākā daļa apvieno raksturīgākās īpašības no vienas vai vairākām šķirnēm, kas pieder vienai šķirņu grupai. Šādiem dzīvniekiem raksturīgs vienāds ģenētiskais potenciāls, kuru tie spēj nodot nākošajām paaudzēm, uzrādot pastāvīgu pazīmju uzlabošanu.

Latvijā šķirņu izkopšana notiks atsevišķi Sarkano un Melnraibo šķirņu grupā.

Sarkano šķirņu grupā šķirnes izkopšana notiks daudzu turpmāko gadu laikā. Pamatšķirnes nosaukums paliks Latvijas brūnā govju šķirne, kas apvienos augstākas produktivitātes ražošanas spējas un labāku eksterjeru no Dānijas, Vācijas sarkanās , Zviedrijas un Holšteinfrižu sarkanraibās šķirnes. No Latvijas brūnās govju šķirnes tiks saglabāts olbaltuma un tauku satura līmenis, kāju un nagu stingra izturība un ilgmūžība. Pašreizējais laika periods ir pārejas posms uz jaunu attīstības pakāpi Latvijas brūnajā šķirnē. Turpmāk tā pēc produktivitātes un eksterjera būs līdzīga pārējām sarkanajām šķirnēm, vienlaicīgi saglabājot iepriekš minētās īpašības. Latvijas brūnās šķirnes dzīvnieku:

- 1) pavairošana notiks šīs šķirnes ietvaros, izmantojot labākos vaislas bulļus un govju mātes, kuru ciltsvērtību raksturo selekcijas indekss;
- 2) uzlabošanai tiks izmantots vaislas materiāls no Sarkano šķirņu grupai piederošām šķirnēm.

Sarkano šķirņu grupā tiks uzturēts tīršķirnē Zviedrijas sarkanraibais, Dānijas, Švices un Vācijas sarkanās šķirnes ganāmpulks.

Holšteinas šķirnes izkopšanas pamatā būs tikai tīršķirnes vaislas materiāla izmantošana. Šajā šķirnē dzīvnieku:

1. pavairošanai izmantojami vietējie tīršķirnes dzīvnieki;
2. uzlabošanai jāizmanto galvenokārt ASV, Kanādas un Eiropas valstīs iepirktais vaislas materiāls.

Abās iepriekš minētajās šķirņu grupās, šķirnes izkopšana tiks, izmantoti ne vairāk kā līdz 10 visaugstāk novērtētiem vaislas buļļiem gada laikā.

4. Buļļu māšu un tēvu izvēle

Buļļu mātes – govīs ar augstāko ciltsvērtību un stabilām pazīmju iedzemdēšanas spējām saviem pēcnācējiem. Tas nozīmē, ka par labu buļļu māti var būt tikai tāda govs, kura ne tikai pati sasniegusi augstu produktivitātes līmeni un labu eksterjeru, bet šie rādītāji ir stabili arī trīs līdz četrās priekšteču paaudzēs, gan no tēva, gan no mātes puses. Buļļu mātes priekšteči novērtēti kā selekcionējamo pazīmju uzlabotāji.

5.tabula

Minimālie kritēriji vaislas buļļu mātēm:

1. tīršķirne,
2. produktivitāte:

Dabīgā lecināšanā							
Šķirņu grupa	lakt.	izslaukums kg	tauku sat. %	piena tauku daudz. kg.	olbalt. sat. %	olb. daudz. kg.	p.t un olb. kg summa
Sarkanā	1	6000	4,20	250	3,30	198	448
	2	7000	4,20	290	3,30	231	521
	3. un vec.	8000	4,20	336	3,30	264	600
Holšteinas	1	7800	3,80	296	3,15	214	510
	2	8500	3,80	323	3,15	267	590
	3. un vec.	9800	3,80	372	3,15	308	680
Ciltslietu un mākslīgās apsēklošanas stacijās							
Sarkanā	1	7000	4,25	297	3,35	234	531
	2	8000	4,25	340	3,35	268	608

	3. un vec.	9000	4,25	383	3,35	301	684
Holšteinas	1	8800	3,7	326	3,15	277	603
	2	9500	3,7	315	3,15	299	614
	3. un vec.	10 000	3,7	370	3,15	315	685

Somatisko šūnu skaits nepārsniedz 200 000/ml

3. Eksterjers (pieaugušām govīm)

Šķirņu grupa	Krustu augstums (cm)	Dzīvmasa (kg)	Tesmeņa pieslēgums (punkti)	Tesmeņa priekšdaļa (punkti)	Tesm. aizm. augstums (punkti)	Pakaļkāju stāvotne (punkti)
Sarkanā	145	580-600	7- 8	7- 8	7- 8	5
Holšteinas	150	680 –700	7 –8	7- 8	7- 8	5

Buļļu māšu pamatuzdevums ir nodrošināt jaunbuļļu iegūšanu. Taču ne mazāk svarīgs faktors ir no šīm pašām buļļu mātēm iegūt arī telītes, kurām ir labākā ciltsvērtība un kuras būs nākošās buļļu mātes.

Buļļu tēvi ir vaislas buļļi, kuriem visaugstāk novērtēta ciltsvērtība, kas pēcnācējiem spēj nodrošināt produktivitātes palielināšanos un eksterjera uzlabošanu un tā priekšteči vismaz četrās paaudzēs novērtēti kā selekcionējamo pazīmju uzlabotāji. Par buļļu tēviem jāizvēlas ne vairāk kā 8 līdz 10 buļļiem vienā gadā. Šāds skaits nodrošina selekcionējamo pazīmju straujāku uzlabošanu iespējami īsākā laika periodā. Šajā kategorijā ieskaitāmi buļļi arī no citām valstīm un šķirnēm, ja tie nodrošina minētās prasības.

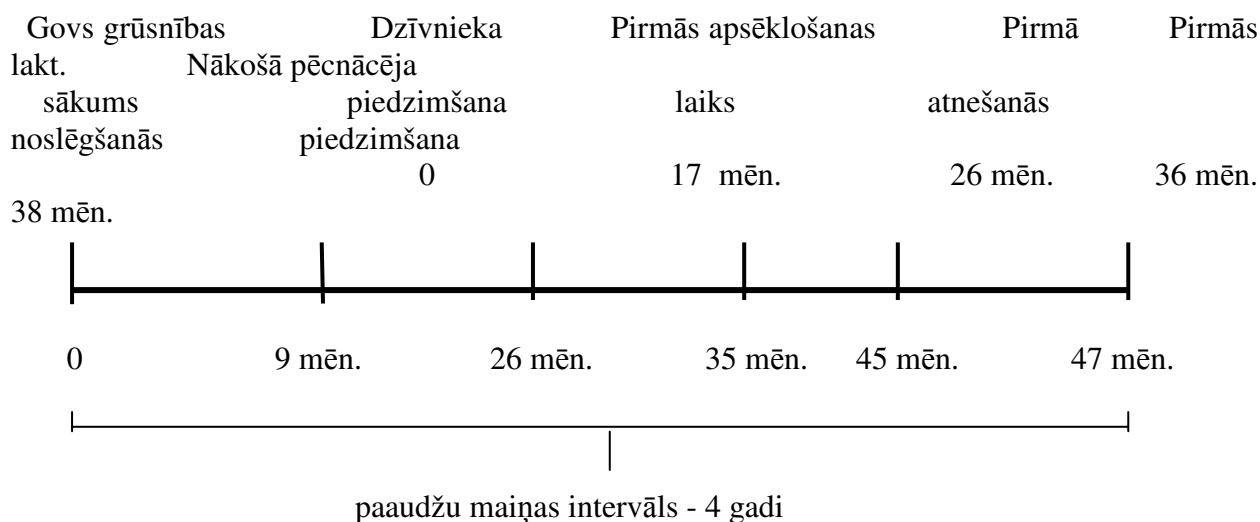
5. Paaudžu intervāla samazināšana

Paaudžu intervāls ir laika periods no govju grūsnības sākuma līdz tās pēcnācēja piedzimšanai, izaugšanai, pirmās laktācijas noslēgšanai un nākošā pēcnācēja piedzimšanai. Pašreiz vidēji tas ir 5 līdz 6 gadi. Šis ir viens no garākajiem paaudžu intervāliem starp pārējo sugu produktīvajiem lauksaimniecības dzīvniekiem. Tas nozīmē, ka govkopības nozarē selekcijas progress parādās salīdzinoši garākā laika periodā, nekā tas ir cūkkopības, putnkopības vai mazo dzīvnieku sugām.

Katras paaudzes dzīvniekiem raksturīgas noteiktas fenotipiskās pazīmes- produktivitātes ražošanas spējas, eksterjera rādītāji un genotipiskās pazīmes jeb ģenētiskais potenciāls, kas nosaka šo fenotipisko pazīmju izpausmes spējas. Ģenētiskais potenciāls tiek uzlabots, pielietojot dzīvnieku atlasē un izlases principu. Katras paaudzes dzīvnieku ģenētiskā potenciāla nodošana nākošai paaudzei iespējami īsākā laika periodā nosaka straujāku selekcionējamo pazīmju sasniegšanas iespējas, ko raksturo paaudžu maiņas intervāls.

Paaudžu intervāla samazināšanas nosacījumi:

1. optimālais telīšu pirmās apsēklošanas vecums 15-16 mēneši,
2. telīšu apsēklošanai izmantojami jaunbulļi, kuri ir līdzīgā vecumā ar telēm,
3. jaunbulļu paātrināta izmantošana plašākai govju apsēklošanai (vidēji ap 50% no govju skaita ganāmpulkā), kam tiek prognozēts pozitīvs novērtējuma rezultāts, pielietojot novērtēšanas metodi pēc meitu pirmās laktācijas 100 dienām un pilnas laktācijas datiem.

Regulāri ievērojot iepriekš minētos paaudžu maiņas intervāla samazināšanas nosacījumus, šo laika periodu var samazināt pat līdz 4 gadiem. Šāds rādītājs nodrošinās straujāku attīstību dzīvnieku ciltsvērtības uzlabošanā un šķirnes izkopšanā.

6 .Vaislas bulļu sertificēšanas kārtība

6.1 Vaislas bulļi, kas tiek izmantoti pēcnācēju iegūšanai, ir sertificējami atbilstoši Ministru kabineta 2009. gada 13. marta noteikumu Nr. 230 „Liellopu, cūku, aitu kazu un zirgu vaislinieku un to bioprodukta sertifikācijas kārtība” noteiktā kārtībā.

6.2 Sertificēšanas galvenais kritērijs ir vaislas bulļa ciltsvērtība:

6.2.1 Vaislas jaunbulļiem, kuri nav ieguvuši vērtējumu, ciltsvērtība ir vecāku- mātes, galvenokārt, produktivitāte, eksterjers, izcelšanās un tēva ciltsvērtība, kas sastāv no paša novērtējuma pēc pēcnācēju kvalitātes vai vecāku ciltsvērtības.

6.2.2 Vaislas bulļiem, kuri ir ieguvuši vērtējumu, ciltsvērtība ir izkopjamās īpašības ģenētiski noteikta novirze no ganāmpulka vai populācijas vidējā rādītāja.

6.3 Ciltsvērtības minimālie rādītāji:

6.3.1 Vaislas bullim vecāki ir no vienas šķirņu grupas,

6.3.2 Vaislas jaunbullim, kurš nav ieguvis vērtējumu:

Šķirņu grupa	Mātes produktivitāte				
	izslaukums kg	tauku kg	olbaltuma kg	Tauku saturs %	Olbaltuma saturs %
Ciltslietu un mākslīgās apsēklošanas stacijās					
Sarkanās	7000	297	234	4.20	3.30

Melnraibā	8800	326	277	3.70	3.15
Dabīgā lecināšanā					
Sarkanās	6000	250	198	4.20	3.30
Melnraibā	7800	296	214	3.70	3.15

Vecāku ciltsvērtība nodrošina pēcnācējiem pazīmju uzlabošanu.

6.3.3 Atsevišķos gadījumos, pēc sertificēšanas speciālistu atzinuma var sertificēt vaislas bulli, ja:

- māte ir pirmās laktācijas govs, kas nav slēgusi laktāciju un tēvs ir nenovērtēts jaunbullis, bet vecāku pašreizējā ciltsvērtība nodrošina pazīmju uzlabošanu,
- mātes piena tauku un olbaltuma saturs % neatbilst minimālajiem rādītājiem.

6.3.4 Vaislas bullim, kurš ir ieguvis vērtējumu, meitu izslaukuma palielinājums ir 300 kg piena un vairāk.

7. Ciltsdarba organizācija

Ciltsdarba veikšanā ir iesaistītas dažādas organizācijas- kā zemnieku saimniecības, Ciltslietu un mākslīgās apsēklošanas stacijas, ciltsdarba organizācijas, Valsts ciltsdarba informācijas datu apstrādes centrs, un to savstarpējā sadarbība un saskaņota rīcība nodrošina noteikto ciltsdarba mērķu un uzdevumu sasniegšanu.

7.1. Ciltsdarba organizācijas:

7.1.1. **Dzīvnieku audzēšanas saimniecības** – ganāmpulki, kuros atrodas dzīvnieki produktivitātes iegūšanai un ciltsdarbam nepieciešamo pasākumu veikšanai- dzīvnieku produktivitātes uzskaiti, eksterjera novērtēšanai, ciltsvērtības noteikšanai, vērtīga vaislas materiāla iegūšanai, pavairošanai un realizācijai. Šo darbu veic sertificēti speciālisti.

7.1.2 **Šķirnes dzīvnieku audzētāju organizācija** - organizē šķirnes dzīvnieku izkopšanas darbu atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajām prasībām. Organizācijā apvienotas zemnieku saimniecības un statūtu sabiedrības, Ciltslietu un mākslīgās apsēklošanas stacijas. Organizācijas galvenie uzdevumi ir:

1. izvērtēt saimniecību atbilstību un piešķirt šķirnes saimniecības statusu,
2. sniegt ieteikumus ciltsdarba normatīvo dokumentu izstrādāšanā,
3. organizēt dzīvnieku ciltsvērtības noteikšanu,
4. sastādīt vaislas bulļu māšu izlases un atlasas plānu,
5. konsultēt zemniekus un speciālistus ciltsdarbā, dzīvnieku ēdināšanas, turēšanas jautājumos,
6. organizēt biedru mācības aktuālajos lopkopības jautājumos,
7. apkopot informāciju par novērtētajiem vaisliniekiem un publicēt tos,
8. kārtot ciltsgrāmatu.

7.1.3 **Ciltslietu un mākslīgās apsēklošanas stacijas** uzdevums ir organizēt govju mākslīgās apsēklošanas darbu republikā, nodrošināt augstvērtīgu vaislas bulļu bioproduktu govju apsēklošanai, veikt jaunbulļu pārbaudi, iepirkt visaugstāk novērtēto vaislas bulļu bioproduktu un jaunbulļus no ārzemēm.

7.1.4 **Lauksaimniecības datu centra** uzdevums ir apkopot visu nepieciešamo informāciju par govju ganāmpulkiem, veikt vaislas buļļu novērtēšanu, govju ciltsvērtības noteikšanu, sniegt nepieciešamo informāciju pārējām ciltsdarba organizācijām selekcijas darba veikšanai, kārtot dzīvnieku un ganāmpulku reģistru.

7.2 ciltsdarba organizāciju galvenie pasākumi ir:

7.2.1 dzīvnieku identifikācija un izcelsmes reģistrācija:

Vienotas uzskaites sistēmas izveidošanai un precīzai dzīvnieku novērtēšanai ir nepieciešams nodrošināt katram dzīvniekam neatkārtojamu uzskaites jeb identifikācijas numuru un regulāri reģistrēt visus notikumus dzīvnieka mūža laikā. Konkrēta kārtība dzīvnieku identifikācijai un izcelsmes reģistrācijai ir noteikta Latvijas Republikas Ministru kabineta 2003.gada 16. decembra noteikumos Nr 712 **“Dzīvnieku, ganāmpulku un novietņu reģistrēšanas un dzīvnieku apzīmēšanas noteikumi”**.

7.2.2 produktivitātes uzskaite un eksterjera novērtēšana;

Produktivitātes uzskaite un eksterjera novērtēšana ir viens no galvenajiem pasākumiem dzīvnieku ciltsvērtības noteikšanā. Produktivitātes uzskaites kārtību nosaka Latvijas Republikas Zemkopības ministrijas 2003.gada 14.Oktobra. MK noteikumi Nr.577 **“Govju pārraudzības kārtība”**.

Eksterjera novērtēšanas kārtību nosaka Latvijas Republikas Zemkopības ministrijas 1999. gada 21.decembra instrukcija Nr.9 **“Par piena šķirņu govju ciltsvērtības noteikšanu”** III nodaļa Eksterjera novērtēšana.

7.3 dzīvnieku ciltsvērtības noteikšana;

Dzīvnieku novērtēšana un pēc tam iegūtās informācijas izmantošana dzīvnieku selekcijā nosaka tās rezultātu. Selekcijas uzdevumu sasniegšanai un govju ciltsvērtības noteikšanai vērtē:

7.3.1 produktivitāti- izslaukums, olbaltuma un tauku daudzums,

7.3.2 eksterjeru,

7.3.3 govju veselību,

7.3.4 auglības īpašības,

7.3.5 piena atdeves ātrumu un temperamentu,

7.3.6 atnešanās vieglums

Ciltsvērtības aprēķināšanai lieto indeksācijas metodi. Ciltsvērtību izsaka selekcijas indekss, kura noteikšanai ir izstrādāta Latvijas Republikas Zemkopības ministrijas 1999.gada 21.decembra instrukcija Nr.10 **“Par piena šķirņu govju ciltsvērtības noteikšanu”**.

Vaislas buļļu ciltsvērtības noteikšanu veic arī uz selekcijas indeksa aprēķināšanas pamata. Par galvenajiem vērtēšanas kritērijiem tiek uzskatīta buļļu meitu produktivitāte, ko aprēķina Lauksaimniecības datu centrs un eksterjera vērtējums, ko sagatavo Latvijas šķirnes dzīvnieku audzētāju savienība. Komisija, kuras sastāvā ir dzīvnieku vērtēšanas eksperti:

1) izvērtē iesniegtos materiālus par vaislas buļļiem,

2) nosaka tos buļļus, kuri ieguvuši augstāko vērtējumu un izmantojami plašākai govju apsūklošanai,

3) izbrāķē tos buļļus, kas pazemina ciltsvērtību.

Turpmāk jāizstrādā ciltsvērtības noteikšanas programma, kuras pamatā ir BLUP (labākā nenobīdītā lineārā prognoze) un dzīvnieka modeļa pielietojums.

7.4 vaislas jaunbuļļu plānota iegūšana, novērtēšana un izmantošana:

7.4.1 jaunbuļļu iegūšana

Ciltslietu un mākslīgās apsēklošanas stacijās vaislas buļļu sastāva nomaiņu ar jauniem buļļiem nodrošina to speciāla plānota iegūšana. Tas nozīmē, ka no visām pārraudzībā esošām govīm jāatlasa govīs ar vislielāko ciltsvērtību, kura nedrīkst būt mazāka par buļļu māšu minimālajām prasībām. Ciltsdarba organizācija kopā ar ciltslietu un mākslīgās apsēklošanas staciju speciālistiem izvēlas govīs individuālai pāru atlasei, kuras jāapsēklo ar buļļu tēviem, lai iegūtu pēcnācējus – vaislai audzējamos bullīšus.

7.4.2 jaunbuļļu pārbaude un novērtēšana;

Jaunbuļļu pārbaudi organizē ciltslietu un mākslīgās apsēklošanas stacijas. No katra jaunā buļļa iegūtās spermas, līdz 1500 devas izlieto pārbaudes rezultātu iegūšanai tā, lai katram bullim noteikti būtu ne mazāk par 35 meitām, kas noslēdz pirmo laktāciju. Ja izlietotais spermas daudzums nenodrošina minimālo meitu skaitu, tad jāveic papildus bioprodukta izlietošana dzīvnieku apsēklošanai, lai sasniegtu noteikto meitu skaitu. Ticamāku rezultātu iegūšanai vēlams palielināt šo meitu skaitu vismaz līdz 60 un vairāk. Viena pārbaudāmā buļļa spermu jāizmanto vismaz līdz 15 ganāmpulkos. Ar pārbaudāmā buļļa spermu apsēklo audzēšanai paredzētās teles un pirmpienes, bet ja to skaits ganāmpulkā ir nepietiekams, tad papildus jāapsēklo 30 – 50% pārējo govju.

Buļļu pārbaudi veic:

- 1) ganāmpulkos, kuros vidējā produktivitāte nav zemāka par 4000 kg laktācijā un govju skaits nav mazāks par 7 govīm;
- 2) vēlams 3 mēnešu laikā dzīvnieku apsēklošanai izlietot līdz 1500 spermas devas no viena pārbaudes buļļa.

Novērtēto vaislas buļļu sastāva nodrošināšanai nepieciešams gadā pārbaudīt līdz 41 jaunbullim, no kuriem 31 ir sarkanās šķirnes un 10 Holšteinas melnraibās šķirnes buļļi. Šāds jaunbuļļu sadalījums atbilst govju ganāmpulka šķirņu struktūrai.

Šķirņu grupa	Jaunbuļļi	Buļļi- uzlabotāji
Sarkanā	31	8-10
Holšteinas	10	2-3

Novērtēšana

Novērtējot vairoslas buļļu ciltsvērtību pēc to meitu kvalitātes, ņem vērā šādas pazīmes: izslaukumu 305 dienās, piena tauku un olbaltuma saturu (%) un daudzumu (kg), piena atdeves intensitāti, somatisko šūnu daudzumu pienā, apaugļošanās spējas, dzemdību norisi un eksterjeru.

Ar informācijas sistēmas palīdzību tiek uzskaitītas visas pārbaudāmā buļļa meitas, to ražības rādītāji un, izmantojot atbilstošas datorizētas programmas (BLUP dzīvnieka modeli), tiek noteikta to ciltsvērtība.

Pēc pārbaudes izbrāķē buļļus, kas pazemina šķirnes vērtību.

Govju apsēklošanai galvenokārt izmantot buļļus- uzlabotājus, kuri pēdējos piecos gados novērtēti kā uzlabotāji un kas veido ap 20% no iepriekšējos gados vērtēto buļļu kopskaita. Izņēmuma gadījumā pieļaujama tikai atsevišķu buļļu uzlabotāju izmantošana, kas novērtēti iepriekš, ja to ciltsvērtība vēl arvien ir lielāka par pēdējo novērtēto buļļu ciltsvērtību.

7.5 Dzīvnieku izcelšanās apstiprināšana, pielietojot imunoģenētisko testu;

Dzīvnieku izcelšanās tiek reģistrēta, pamatojoties uz pirmdokumentos uzrādīto informāciju par apsēklošanu, piedzimšanu un norādītiem vecākiem. Precīza informācija par dzīvnieka izcelšanos ir nepieciešama vairoslas ticama buļļu vērtējuma iegūšanai un paša dzīvnieka ciltsapliecības – šķirnes sertifikāta sagatavošanai un izdošanai. Selekcijas darbā ir būtiski izslēgt jebkādas neprecīzas informācijas rašanās iespējas. To nodrošina imunoģenētiskais tests, kas nekļūdīgi apliecina dzīvnieka izcelšanās atbilstību vai neatbilstību norādītajiem vecākiem. Izcelšanās ar imunoģenētisko metodi jāapstiprina šādos gadījumos:

- 1) visām pirmpienēm, kuras iekļautas vērtējamā vairoslas buļļa meitu skaitā,
- 2) visiem pārdodamajiem dzīvniekiem, kuriem nepieciešama ciltsapliecības sagatavošana,
- 3) dzīvniekiem pēc īpašnieka vai Ciltsdarba valsts inspekcijas pieprasījuma.

7.6 Valsts ciltsgrāmatas kārtošana un uzturēšana.

Ciltsgrāmata ir informācijas krājums par dzīvnieku izcelšanos, produktivitāti un ciltsvērtību. Šāda informācija nepieciešama, lai veiktu selekcijas rezultātu apkopošanu un analīzi. Pamatojoties uz šiem datiem, tiek noteikti turpmākie selekcijas kritēriji, to sasniegšanas iespējas un selekcijas programmas izstrādāšana. Valsts ciltsgrāmatas kārtošanu un uzturēšanas kārtību nosaka Latvijas Republikas Ministru kabineta 2001.gada 03.aprīļa noteikumi Nr.158 “**Valsts ciltsgrāmatas kārtošanas noteikumi**”. Pamatojoties uz šiem noteikumiem, Ciltsgrāmatai ir “A1, A2” un „B” daļa. Govīm, kuras uzņemamas Valsts ciltsgrāmatā, noteikti šādi minimālie produktivitātes rādītāji:

Laktācija	A1		A2		B	
	Izslaukums kg	piena tauku un olbalt. summa kg	Izslaukums kg	piena tauku un olbalt. summa kg	Izslaukums kg	piena tauku un olbalt. summa kg
	Sarkanās šķirnes					
1.	6000	414	5000	370	4200	294

2.	6500	448	5300	392	4500	315
3 lakt. un vec.	7000	483	5500	407	4800	336
Melnraibā šķirne						
1.	8000	552	5800	400	4800	322
2.	8500	587	6300	434	5300	355
3 lakt. un vec.	9000	621	6700	462	5900	395

Ciltsgrāmatas A daļā ieraksta dzīvniekus, kuru asinība ir 93,75% un vairāk no tās pašas šķirņu grupas.

Uzņemot govi Valsts ciltsgrāmatā, veterinārās atzīmes nav jānorāda ciltskartiņā.

Importētos dzīvniekus Valsts ciltsgrāmatā ieraksta, ja:

1. tie reģistrēti Latvijā, normatīvos dokumentos noteiktā kārtībā,
2. ir izdota attiecīgās valsts oficiāla ciltsapliecība –sertifikāts, kurā ir uzrādīta izcelšanās vismaz 3 paaudzēs un norādīta vecāku ciltsvētība,
3. produktivitātes rādītāji atbilst minimālajām produktivitātes prasībām.

7.7. Precizējums par ražības prasībām govju uzņemšanai VCG

Sabiedrība ar ierobežotu atbildību
“Latvijas Šķirnes dzīvnieku audzētāju savienība”
Animal breeders association of Latvia
 Reģ. Nr. 40003134620
 Rīga, Republikas laukums 2, LV-1010 tālrunis 67298723, fakss 67298723

Rīgā

12. 01. 2012. Nr. 1-6/03

Par izmaiņām ciltsgrāmatā

Valsts aģentūra
 “Lauksaimniecības datu centrs”

SIA “Latvijas Šķirnes dzīvnieku audzētāju savienība” izanalizēja pārraudzības govju un ciltsgrāmatā uzņemto govju ražības rādītājus un secināja, ka pašreizējās prasības govju ierakstīšanai ciltsgrāmatā ievērojami atpauk no vidējiem pārraudzības govju un ciltsgrāmatā ierakstīto govju ražības rādītājiem.

Tā kā ciltsgrāmata ir informācijas krājums par augstvērtīgu dzīvnieku izcelšanos, produktivitāti un ciltsvērtību, esošās prasības degradē ciltsgrāmatas nozīmi.

Nemot vērā iepriekš teikto, SIA “Latvijas Šķirnes dzīvnieku audzētāju organizācija, sākot ar 2012. gada aprīli paaugstina prasības piena šķirņu govju ierakstīšanai ciltsgrāmatā.

Lūdzam akceptēt grozījumus sekojošā redakcijā:

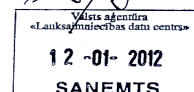
Ražības prasības govju uzņemšanai VCG

Laktācija	A ₁		A ₂		B	
	Izslaukums	Piena tauku un olbaltuma summa kg	Izslaukums	Piena tauku un olbaltuma summa kg	Izslaukums	Piena tauku un olbaltuma summa kg
Sarkanās šķirnes						
1.	6000	440	5500	400	5000	350
2.	6500	480	6000	440	5300	370
3.lakt. un vecākas	7000	520	6500	480	6000	410
Melnraibā šķirne						
1.	8000	552	6500	450	5500	380
2.	8500	587	7000	490	6000	420
3.lakt. un vecākas	9000	621	7500	520	6500	450

Valdes priekšsēdētāja

M. Brunovska

Izsūtīts pa E pastu saskaņošanai I.Rutkovskai 05.01.2012.

Nolikums

Par piena šķirņu govju eksterjera vērtēšanu

Nolikums izstrādāts saskaņā ar Eiropas Savienības padomes direktīvām 86/130 ESK, 94/515 ESK "Tīršķirnes liellopu ražošanas kontrole un ģenētiskās vērtības noteikšanas metodes".

Eksterjera vērtēšanai lieto lineāro metodi – 1 līdz 9 punktu skalu, kas balstās uz atsevišķu ķermeņa daļu vērtējumu, aptverot katras pazīmes galējo noviržu diapazonu. Vērtē 9 svarīgākās ķermeņa uzbūves pazīmes un 9 tesmeņa pazīmes (1. tabula), katru atsevišķi, neatkarīgi no pārējām.

Katrai no vērtējamām pazīmēm ir sava optimālā attīstība un šās pazīmes izpausmi novērtē ar atbilstošiem punktiem. Tādām pazīmēm, kā krustu platumam, krūšu platumam, pakaļkāju stāvotnei no aizmugures, tesmeņa priekšdaļai, tesmeņa aizmugurējam augstumam tesmeņa aizmugurējam platumam un tesmeņa pieslēgumam vēlama maksimālā attīstība, ko vērtē ar 9 punktiem. Piemēram, ļoti īsa tesmeņa priekšdaļa vērtējama ar 1 punktu, vidēji gara ar 5 punkti, un ļoti gara (vēlama) ar 9 punktiem.(2. tabula)

Atsevišķām pazīmēm, kā piena tips, tesmeņa centrālā saite – optimālā attīstība vērtējama ar 6 punktiem, taču tādai pazīmei, kā ķermeņa dziļumam – optimālā attīstība vērtējama ar 7 punktiem. Pārējām pazīmēm, kā krustu slīpumam, pakaļkājas sānskatā, nagu leņķim, tesmeņa dziļumam, pupu garumam, aizmugurējo pupu izvietojumam un priekšējo pupu izvietojumam, optimālā attīstība vērtējam ar 5 punktiem.

Krustu augstumu mēra ar mērspieķi (Lidtina mēru). Iegūto mērījumu fiksē centimetros un kā vienīgo no vērtējamām pazīmēm nepārvērš punktos. Visas parējās pazīmes vērtē vizuāli, vērtējumu izsakot no viens līdz deviņiem punktiem.

Vērtējot govju eksterjeru, jāņem vērā svarīgākās eksterjera kļūdas (3. tabula). Katru eksterjera kļūdu vērtē ar punktiem no 1 līdz 3. Ar 1 punktu vērtē vāji izteiktu, ar 2- vidēji izteiktu, ar 3- stipri izteiktu eksterjera kļūdu.

Eksterjeru govij vērtē 1. un 3. laktācijā no 20. dienas pēc atnešanās līdz trešā laktācijas mēneša beigām.

Eksterjera vērtēšanu veic persona, kas ir saņēmusi sertifikātu Ministru kabineta noteiktajā kartībā.

Govs kopējo eksterjeru vērtē pēc 100 punktu skalas. Eksterjera vērtējums sastāv no trīs vērtējamo pazīmju sadaļām:

- gov vispārējā izskata un attīstības,
- kājas un nagi,
- tesmenis.

Katru eksterjera vērtējamo pazīmju sadaļu vērtē atsevišķi. Maksimālais punktu skaits katrai vērtējamo pazīmju sadaļai ir sekojošs:

	1.lakt.	2.lakt.	3. un vec.lakt.
- gov vispārējais izskats un attīstība,	90	95	100

- kājas un nagi	90	95	100
- tesmenis	90	95	100

Aprēķinot eksterjera vērtējuma kopējo punktu skaitu lieto svaru koeficientus, kas izteikti procentos. Katras sadaļas vērtējumu reizina ar svaru koeficientu. Visu sadaļu reizinājumus summē un dala ar 100, tādā veidā iegūstot kopējo eksterjera vērtējumu punktus.

Svaru koeficienti

- govs vispārējais izskats un attīstība	30
- kājas un nagi	20
- tesmenis	50

Piemērs:

Govs LV 1. lakt.

Vērtējamās eksterjera sadaļas	vērtējums	aprēķins	reizinājums
vispārējais izskats un attīstība	83	83 x 30	2490
kājas un nagi	79	79 x 20	1580
tesmenis	84	84 x 50	4200
Summa			8270

Kopējais eksterjera vērtējums $8270 : 100 = 82.7$ noapaļo **83 punkti**

1.tabula

Eksterjera vērtējamās pazīmes

Pazīmes	Min. (1) novirze	Max. (9) novirze	Optimālais vērtējums
Krustu augstums			
Piena tips	rupjš	smalks	6
Ķermeņa dziļums	sekls	dziļš	7
Krūšu platums*	šaurš	plats	9
Krustu platums	šaurš	plats	9
Krustu slīpums	pacelts	nolaidens	5
Pakaļkājas sānskatā	stāvas	zobenv.	5
Pakaļkājas no aizmugures*	satuvinātas	paralēlas	9
Nagu leņķis	slīps	stāvs	5
Tesmeņa priekšdaļa	īsa	gara	9
Tesmeņa dziļums	dziļš	sekls	5
Tesmeņa aizmugurējais augstums	mazs	liels	9

Tesmeņa aizmugurējais platums*	šaurš	plats	9
Centrālā saite	vāja	stingra	6
Tesmeņa pieslēgums	vājš	ciešš	9
Pupu garums	īsi	gari	5
Aizmugurējo pupu izvietojums	attālināts	ciešš	5
Priekšējo pupu izvietojums*	attālināts	ciešš	5

2.tabula

Orientējošais punktu sadalījums katrai pazīmei

Piena tips	1 punkts - ļoti rupjš, 6- blīvs (vēlamais) , 9 - smalks
Ķermeņa dziļums	1 punkts- ļoti sekls, 5- vidēji dziļš, 7- dziļš (vēlamais) , 9- ļoti dziļš
Krūšu platums	1- šaurš, 5- vidēji platas, 9-platas (vēlamais) , attālums starp priekškājām to augšdaļā.
Krustu platums	1 punkts- ļoti šauri, 5- vidēji plati, 9- plati (vēlamais)
Krustu slīpums	1 punkts- sēdes kaulu pauguri ievērojami pacelti virs gūžu kaulu pauguru līmeņa, 5- sēdes kaulu pauguri 3-5 cm zem gūžu kaulu pauguru līmeņa(vēlamais) , 9- sēdes kaulu pauguri ievērojami zemāk zem gūžu kaulu pauguru līmeņa
Pakaļkājas sānskatā	1 punkts- ļoti stāvas (taisnas), 5- lecamās locītavas lenķis 140-145 grādi robežās (vēlamais) , 9- zobeneida
Pakaļkājas no aizmugures	1 punkts- satuvinātas lecamās locītavas , 5- vidēji viegli ieliektas, 9- paralēlas visā garumā (vēlamais)
Nagu lenķis	1 punkts- ļoti slīps(<25 grādi), 5- normāls (ap 45 grādi) , 9- stāvs (>60 grādiem)

Tesmeņa priekšdaļa	1 punkts- īsa, 5- vidēji gara, 9- gara (vēlamais)
Tesmeņa dziļums	1 punkts- dziļš, tesmeņa apakšējā mala zem lec. locītavas līmeņa, 2- tesmeņa apakšējā mala uz lec. locītavas līmeņa, 5- ap 7cm tesmeņa apakšējā mala virs lec. locītavas līmeņa (vēlamais) , 9- sekls- tesmeņa apakšējā mala 20 cm virs lec. locītavas līmeņa.
Tesmeņa aizmugurējais augstums	(attiecībā pret lecamo locītavu) 1 punkts- mazs, 5- vidējs, 9- augsts (vēlamais)
Tesmeņa aizmugurējais platums	1 punkts- šaurs, 5- vidēji plats, 9- plats (vēlamais) Pazīmi vērtē tesmeņa piestiprinājuma vietā pie ķermeņa
Centrālā saite	1 punkts- vāja-saite nav izteikta, 6- saite skaidri izteikta (vēlamais) , 9- spēcīgi izteikta saites līnija
Tesmeņa pieslēgums	1 punkts- vājš- tesmenis atkāries, 5- vidējs pieslēgums, 9- ciešs (vēlamais)
Pupu garums	1 punkts- īsi (ap 3,5 cm), 5- normāli (vēlamais 5-6 cm), 9- gari
Aizmugurējo pupu izvietojums	(skats no aizmugures, attālums starp pupu pamatnēm) 1 punkts- attālināti, 5- normāls (vēlamais) – pupu pamatnes ceturkšņu vidū , 9- satuvināti
Priekšējo pupu izvietojums	1 punkts- attālināti, 5- normāls (vēlamais) – pupu pamatnes ceturkšņu vidū , 9- satuvināti

3.tabula

Eksterjera kļūdu saraksts

Kods	Nosaukums	Kods	Nosaukums
1	Smaga galva	16	Izvērstas priekškājas
2	Īss kals	17	Vāji vēziši
3	Seklas krūtis	18	Šauri nagi
4	Iežmauga aiz lāpstiņām	19	-
5	Vāji sietas lāpstiņas	20	Resni pupi
6	Ieliekusies mugura	21	Smalki pupi
7	Nelīdzena mugura	22	Pudeļveida pupi
8	Karpveida mugura	23	Gari priekšējie pupi
9	Vāja josta	24	-
10	Īss krusts	25	Papildus pupi
11	Šauri sēdes kaulu pauguri	26	Satuvināti pupi
12	Jumtveida krusts	27	Patv. piena izplūšana
13	Pacelta astes sakne	28	Ceturkšņu atrofija
14	Nolaidena astes sakne	29	-
15	-	30	Slīpa tesmeņa apakšējā

			mala
--	--	--	------